

TURLI O'QITISH METODIKASI VA YONDASHUVLARNING SAMARADORLIGI

Azimova Nasiba Umar qizi

Boyovut tumani 55- umumta'lim maktabining fizika fani o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13894855>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta'lim jarayonida zamonaviy innovatsion hamda pedagogik texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari, metodologik asoslari hamda imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, innovatsiya, pedagogik texnologiya, metod, o'qitish.

EFFECTIVENESS OF DIFFERENT TEACHING METHODS AND APPROACHES

Abstract. This article examines the advantages, methodological bases and possibilities of using modern innovative and pedagogical technologies in the educational process.

Key words: Education, innovation, pedagogical technology, method, teaching.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗЛИЧНЫХ МЕТОДОВ И ПОДХОДОВ ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. В данной статье рассматриваются преимущества, методические основы и возможности использования современных инновационных и педагогических технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: Образование, инновация, педагогическая технология, метод, обучение.

KIRISH

Hozirgi kunda ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalar va interfaol usullarni qo'llashga qiziqish tobora keng tus olmoqda. Bunday qiziqishga asosiy sabab, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda talabalar faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalarda esa, ularni bilimni o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni o'zlari chiqarishlariga o'rgatadi. Pedagog bu jarayonda o'quvchi shaxsining rivojlanishi, shakllanishi, bilim olish vatarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini ham bajaradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Tajriba shuni ko'rsatadiki, asosiy ko'rsatkich: o'quvchi o'rinlari sonining normativga mosligi; texnik vositalarning mavjudligi, o'quv-ko'rgazmali qo'llanmalar, laboratoriya va amaliy mashg'ulotlarni bajarish uchun tarqatma materiallar tashkil etadi. Pedagogik mahorat jarayoni tashkillashtirish metodlarga, maqsad va vazifalarni ifodalashga, maqsadga muvofiq metod va shakllarni tanlashga, o'quv-texnik vositalarni tanlay bilishga, rejalarning ilmiyligiga asoslanadi.

Pedagogik mahoratning ayrim maqsad va vazifalarni aniqlaydigan metodlarni ko'ramiz. Bu metodlar faoliyatni tashkil etgani uchun tashkiliy va ilmiy nazariya bilan uzviy bog'liq. Darsga qo'yilgan maqsadni amalga oshirish uchun o'qituvchi o'ziga kerakli ta'lim vositalarini tanlaydi.

Ma'lumki, maqsadni amalga oshiradigan vositalar tarkibiga o'qitish mazmuni, o'qitish metodlari, o'qitishning tashkiliy shakllari, sinf jamoasi va o'qituvchiga ta'sir etish metodi, o'quv texnik vositalari kiradi. O'quv materialining asosini darslik va rejalashtirish tashkil etganligidan, o'qituvchi uning tarkibiga o'qitish shartlarini bilgan holda o'zgartirish va to'ldirish kiritadi. Metod so'zi maqsadga erishishni bildiradi. O'qitishning muhim tomonlaridan biri bu – o'quvchi va o'qituvchi faoliyatining o'zaro uzviyligidir. Bu jarayonning asosiy funksiyasi, jumladan, o'quvchilarni o'qitishda rivojlantirish va tarbiyalashda yagona metoddan iboratligi hisoblanadi.

O'qitish metodlari – bu o'quv-tarbiyaviy masalalar yechimiga qaratilgan o'quvchi va o'qituvchi faoliyatining o'zaro bog'liqligini yo'lga qo'yish demakdir. O'qitish metodi ta'sirini oshirishda har bir holat uchun turkumlash turini tanlash muhim ahamiyat kasb etadi. Hozirgi zamonda o'qitish metodlari turkumining turli-tumanligi bizga ma'lum. Bular: bilim manbalari bo'yicha, o'quv masalalari bo'yicha, o'quv jarayonining tarkibiy qismi bo'yicha, o'quvchining bilish faoliyati bo'yicha, binar turkumlash va boshqalar. Bular zarur bo'lganda o'qituvchi didaktik materiallardan foydalanishi mumkin. Nuqtai nazarimizda o'qituvchi o'qitish metodlarini qancha ko'p bilsa, shuncha darslari qiziqarli o'tadi, chunki har bir metodning o'ziga xos ijobiy va salbiy tomonlari mavjud. Bunday ijobiy va salbiy tomonlar aniq shartlar bo'yicha katta yoki kichik darajali tomonlarni o'zida aks ettiradi [3].

O'qituvchi darsga tayyorgarlik ko'ra turib, suhbat yoki hikoya, yozma yoki og'zaki mashq bajarish metodlarini tanlaydi. Ammo bunday tanlov o'quvchining o'quv faoliyati haqida tushuncha bermaydi. Faraz etaylik o'qituvchi suhbat metodini tanladi. Suhbat metodi xuddi hikoya metodik, tayyor bilimlarni o'zlashtirishni aniqlaydi. Bu nomlanishi bo'yicha o'qitish metodlari, bilim faoliyatiga imkon beradi. Shunday qilib, o'quvchidagi o'qishni o'rganishni rivojlantirish darajasi bilim manbalari bo'yicha tasniflash metodlari, o'qitish metodlarini tanlash uchun yetarli emas. Bu yetishmovchilikni bartaraf etish uchun o'quvchilar bilish faoliyati tavsifi bo'yicha tavsiflashdan foydalanish mumkin. Bunda metodlar ikki guruhga bo'linadi: reproduktiv va produktiv. Birinchi guruhga quyidagi metodlar kiradi: ko'rgazmali – tushuntirish (axborot-retseptiv) va reproduktiv.

Ikkinchi guruhga qisman izlanish va tadqiqot. Muammoli bayon ikkala guruh orasidagiga kiradi, chunki, harakat usullari va izlanish hamda tayyor axborotni o'zlashtirishni afzal ko'radi.

Ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalarga asoslanish va innovatsiyaga intilish, o‘quvchilarni faollashtirishga qaratilgan turli interfaol uslublardan foydalanish ta’lim maqsadini samarali amalga oshirishga yordam beradi [2].

Bugungi kunda ta’lim tizimida bilimlarni egallashning yangi konsepsiyasi — zamonaviy innovatsion ta’lim texnologiyalarning turli xil (interfaol metodlar, strategiyalar, grafik organeyzer, modulli kredit tizimi) ko‘rinishlarini qo‘llash juda yaxshi samara bermoqda.

Ta’lim tizimida intellektual faol shaxsni tarbiyalashga qaratilgan innovatsion usullardan biri Case study (keys stadi) metodi bo‘lib, unda bayon qilingan va ta’lim oluvchilarni muammoni ifodalash hamda uning maqsadga muvofiq tarzdagi yechimi variantlarini izlashga yo‘naltiradigan aniq real yoki sun‘iy ravishda yaratilgan vaziyatning muammoli-vaziyatli tahlil etilishiga asoslanadigan ta’lim uslubidir [3,4].

Keys-stadi - ta’lim axborotlar kommunikatsiya va boshqaruvning qo‘yilgan ta’lim maqsadini amalga oshirish va keysda bayon qilingan amaliy muammoli vaziyatni hal qilish jarayonida bashorat qilinadigan o‘quv natijalariga kafolatli yetishishni vositali tarzda ta’minlaydigan bir tartibga keltirilgan optimal usullari va vositalari majmuidan iborat bo‘lgan ta’lim texnologiyasidir.

1-jadval

An’anaviy metodlar va keys metodi asosida dars o‘tishning farqlovchi xususiyatlari

Farqlovchi ko‘rsatkichlar	O‘qitish metodlari	
	An’anaviy metodlar asosida o‘qilgan ma’ruza	Keys metodi asosida o‘tilgan dars
Maqsad	Bilim berish	- fikrlash; - muammoni xal etish ko‘nikmalarini hosil qilish; - kashfiyotlarga intilish hamkorlikka tayyor bo‘lishsifatlarini rag‘batlantirish;
O‘qituvchining vazifasi	O‘z fanining mazmunini bilish	-O‘z fani mazmunini bilish; -Muhokama jarayonini boshqara bilishi

O'qituvchi – talaba munosabatlari	O'qituvchining o'quvchi –talaba ustidan hukmronligi	Sheriklik va hamkorlik
Talabalarning o'z – o'zini va bir – birini o'qitish jarayonida ishtiroki	Sust	Faol talabalar o'qituvchining vazifasi hisoblanuvchi muhokama rejasini tuzish asosiy maqsadni aniqlash mustaqil muhokama qilishga qodir bo'ladilar

XULOSA VA MUNOZARA

Berilgan topshiriqlarni bajarish jarayonida talabaning tegishli fan bo'yicha o'zlashtirgan bilimlari yanada kengayadi mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlanadi hamda unda egallagan bilimlarini nostandart vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalari shakllanadi.

Xulosa qilib aytganimizda, oliy ta'lim sohasining ta'lim jarayonida innovatsion ta'limtexnologiyalari bo'lmish pedagogik va axborot texnologiyalaridan optimal foydalanish ta'limsamaradorligini oshirishningmuxim omili bo'lib hisoblanadi.

REFERENCES

1. Sh.M.Mirziyoev. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida. № PQ-3775 05.06.2018 y.
2. Ahmadaliev A.M., Qosimov A.X. Innovatsion faoliyat va ilg'or pedagogik texnologiyalar. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2016. -67 b.
3. Klarin M.V. O'qitishdagi innovatsiyalar: metafora va modellar: Xorijiy tajribani tahlil qilish. M., Nauka, 2017, 223 b.
4. Farberman L.B, Musina R.G. Jumaboeva F.A. Oliy o'quv yurtlarida o'qitishning zamonaviy usullari. T. 2012.
5. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi: Nasaf, 2010. -73 b.
6. Maftuna, G. (2021). Effective ways to Use Triz (The Theory of Inventive Problem Solving) in Elementary School. Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT, 9, 85-88.

7. Ganieva, M. (2023). EMPOWERING LOGICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH TIPS TECHNOLOGY. In Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 12, pp. 62-63).
8. Ganiyeva, M. (2024). PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR METHODICAL PREPARATION OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS FOR LOGICAL THINKING. Science and innovation, 3(B5), 178-182.